

الزامات و ضرورت‌ها در استقرار تشکل‌های آب بران

مهدی خلیلی مرندی - دکترای منابع آب و هیدرولوژی و کارشناس دفتر توسعه تشکل‌های
 بخش کشاورزی*
 احمد بالان - فوق لیسانس جامعه‌شناسی و معاون فنی دفتر توسعه تشکل‌های بخش
 کشاورزی
 حسین مهدی دوست - فوق لیسانس اقتصاد و مدیر گروه دفتر برنامه‌ریزی توسعه تشکل‌های
 بخش کشاورزی

چکیده

بحران‌های ناشی از کمبود منابع آب شیرین، توسعه پایدار، محیط زیست، سلامت و رفاه انسان‌ها را در طی دهه‌های گذشته مورد تهدید قرار داده است به نحوی که دولت‌ها را ملزم به تغییر در نحوه برخورد با این منابع و اتخاذ روش‌های مدیریت مشارکتی در رابطه با آب و محیط زیست در کلیه سطوح نموده است.^۱ ۹۲ درصد آب شیرین قابل استحصال کشور برای تولید محصولات کشاورزی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با توجه به تجربه توأم با شکست مدیریت دولتی در نگهداری و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری در دهه‌های گذشته باید جایگزین مناسبی برای کاهش بار تحمیلی به دولت و بهبود عملکرد و مدیریت بهتر پیدا نمود. سه کارگاه مشورتی در جهت پیدا نمودن بهترین نوع تشکیل برای آب‌بران با شرکت کارشناسان زبده از سراسر کشور برگزار گردید. روش تحلیل سلسله مراتبی با کاربرد نرم افزار chois expert نشان می‌دهد که بهترین نوع تشکل برای این منظور تشکل‌های صنفی می‌باشند. تجربه پیاده کردن تشکل‌های صنفی در شبکه‌های آبیاری و زهکشی دشت قزوین مورد بحث قرار گرفته است. چالش‌ها و فرصت‌ها و مشکلات و دستاوردها و ضعفها مورد بررسی قرار گرفته و توصیه‌های لازم در جهت بهبود ارائه شده‌اند. نتایج حاصله نشان می‌دهد که علی‌رغم استقرار سریع و عملکرد موفق انجمن‌های صنفی آب‌بران در شبکه آبیاری و زهکشی دشت قزوین به دلایلی از جمله شفاف نبودن روابط دستگاه‌های دولتی و نبود محمل‌های قانونی مناسب، این تشکل‌ها در آینده با مشکلات عدیده‌ای روبرو خواهند بود.

واژه‌های کلیدی: آب و محیط زیست، توسعه، منابع آب، تشکل‌های آب بران، بهره‌برداران، مدیریت دولتی، مشارکت

* E-mail : M.khalili.marandi@gmail.com

مقدمه

بیانیه نهایی کنفرانس جهانی دوبلین که از ۲۶ تا ۳۱ ژانویه سال ۱۹۹۲ با شرکت بیش از صد کشور جهان و هشت سازمان بین‌المللی در زمینه آب و محیط زیست برگزار گردید تعریف ذیل را بعنوان مقدمه‌ای بر تصویب چهار اصل اساسی ارائه نموده است.^۱ «کمبود منابع آب شیرین و استفاده نامناسب از آن به عنوان یک خطر جدی و تهدید روزافزون برای توسعه پایدار و حفظ محیط زیست و سلامت و رفاه انسانی و امنیت غذایی و توسعه صنعتی و پایداری اکوسیستم مطرح می‌باشد. برای رفع این خطر جدی باید منابع آب و اراضی در دهه‌های آتی در مقایسه با گذشته به صورت بهینه مورد بهره‌برداری قرار گیرند.» مفاد این بیانیه در مجمع سران کشورها که در کنفرانس سازمان ملل متحد در مبحث محیط زیست و توسعه در ریودوژانیرو در ژوئن ۱۹۹۲ گرد آمده بودند مورد تأکید قرار گرفت و کشورها ملزم به رعایت مبانی اصول مطرح شده در کنفرانس دوبلین به شرح زیر گردیدند:

۱- منابع آب شیرین محدود و آسیب‌پذیر بوده و برای حفظ حیات، توسعه و محیط زیست ضروری می‌باشند.

۲- توسعه منابع آب و مدیریت آن باید بر مبنای رویکردهای مشارکتی دربرگیرنده بهره‌برداران، طراحان و سیاستگذاران در همه سطوح باشد.

۳- زنان نقش مؤثری در مدیریت و حفاظت از منابع آب به عهده دارند.

۴- آب دارای ارزش اقتصادی در تمامی بهره‌برداریهای رقابتی از آن بوده و باید به صورت یک کالای اقتصادی در نظر گرفته شود.

در پی‌گیری و اجرای مصوبات کنفرانس ریو، خصوصاً بند ۲ آن، در سال ۱۳۷۴ (۱۹۹۵) در برنامه دوم توسعه کشور ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی بند ط تبصره ۱۹ به تصویب رسید. در سال ۱۳۷۹ (۲۰۰۰) در برنامه سوم توسعه در مواد ۱۰۶ و ۱۰۷ و برنامه عمل ماده ۱۰۷ و نیز سند ملی فرابخشی آب، تأکیدات لازم در خصوص بکارگیری تمهیدات مناسب در خصوص استفاده بهینه از منابع آب در نظر گرفته شد و در سال ۱۳۸۴ (۲۰۰۵) در برنامه چهارم توسعه کشور در آیین‌نامه اجرایی بند (الف و ب) ماده ۱۷ تأکید بر سپردن امور مدیریت و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری به بهره‌برداران واقعی آن به تصویب رسید و به دستگاه‌های ذیربط وزارت نیرو و جهاد کشاورزی ابلاغ گردید.

تخصیص منابع آب قابل استحصال در کشور

از مجموع آب قابل استحصال کشور ۸ درصد آن در بخش شرب و صنعت و ۹۲ درصد دیگر

1. The Dublin Statement on Water and Sustainable Development Dublin, Ireland, January 31, (1992).

2. United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) in Rio de Janeiro in June (1992), Agenda 21.

آن در بخش کشاورزی به مصرف می‌رسد. تکلیف تولید ۸ درصد اولیه، با توجه به استقرار ادارات آب و فاضلاب در سطح شهرها و روستاها، مشخص است. اما برای ۹۲ درصد باقیمانده، که آب مصرفی کشاورزی است، پس از گذشت سال‌ها هنوز متولی مشخصی وجود ندارد.

وضعیت موجود در مدیریت شبکه‌های آبیاری و زهکشی

از مجموع ۳/۲ میلیون هکتار اراضی فاریاب، ۵۳ درصد (یعنی ۱۷۰۰.۰۰۰ هکتار) دارای شبکه‌های اصلی آبیاری (شبکه‌هایی که آب را به پایین دست سدها منتقل می‌کنند) هستند؛ اما فقط ۷۰۰ هزار هکتار (۳۲ درصد) از آنها دارای شبکه فرعی می‌باشند. انتقال بهینه آب به مزارع (احداث شبکه‌های فرعی) و سایر عملیات داخل مزرعه که بعد از احداث شبکه‌های فرعی باید صورت پذیرد به مراتب عقب‌تر از تأمین آب هستند، به دلیل عدم اجرای برنامه‌های ضروری برای بهره‌مندی کشاورزان از آب استحصالی، بهینه‌سازی مصرف، افزایش راندمان آبیاری و نگهداری از شبکه‌های موجود، در حد ضرورت رشد نکرده‌اند. در بخشی از شبکه‌های فرعی احداث شده نیز مشکلات بسیاری بروز کرده که دلیل آن فراهم نبودن امکانات مدیریت بهینه در بهره‌برداری و نگهداری از شبکه‌های فرعی، عدم تنظیم و توزیع آب از طریق کنترل حجمی و تخریب اراضی مستعد کشاورزی به دلیل زه‌دار شدن است. به این مسأله باید مشکلات موجود در اکثر دشت‌ها و منابع آب زیرزمینی کشور را نیز اضافه کرد.

راه حل عملی حل مشکل مدیریت در شبکه‌های آبیاری و زهکشی

تجربه نشان داده که مدیریت دولتی روش خوبی در بهره‌برداری و نگهداری از تأسیسات آبی نیست. در این خصوص باید جایگزین مناسبی برای عهده‌دار شدن وظایف دولت پیدا کرد. جایگزینی که بتواند مدیریت مناسبی را در بهره‌برداری و نگهداری از تأسیسات آبی اعمال نماید. بهترین جایگزین، تشکل‌هایی هستند که بتوانند ضمن کاهش تصدی‌گری دولت، بهبود مدیریت بهره‌برداری و نگهداری و توزیع آب را تضمین کنند. در کشورهایی که با مشکلات مشابهی دست به گریبان بوده‌اند نتایج حاصل از اعمال مدیریت دولتی در بهره‌برداری و نگهداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی عموماً مشکلات مشابهی را به بار آورده است. حرکت به سمت استفاده از الگوهای مدیریت مشارکتی در کشورهایی چون ترکیه، قرقیزستان، هند، سری لانکا، مکزیک و بسیاری دیگر از کشورهای آسیایی و اروپایی نشان می‌دهد که دستاوردهای قابل توجهی در این خصوص حاصل گردیده است.

بهینه‌سازی مصرف آب و افزایش راندمان آبیاری را می‌توان با سپردن کارهای مربوط به آب کشاورزی در شبکه‌های آبیاری و زهکشی و دشت‌ها به مردم به دست آورد. با مدیریت مشارکتی می‌توان در توسعه امور زیرساختی و تولید محصولات کشاورزی نیز گام‌های مثبتی برداشت.

تشکل‌های مناسب در بهره‌برداری و نگهداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی

بهره‌برداران از منابع آب براساس مصوبات قانون برنامه دوم و سوم و چهارم باید در قالب

تشکل‌هایی سازماندهی کردند که از لحاظ جایگاه قانونی و حقوقی، توانمندی‌های اجرایی، امکان تعامل با دستگاه‌های دولتی، مسئولیت‌پذیری و مسئولیت‌خواهی از اعضای، امکان برخورد قانونی با متخلفین، تنظیم قانونی روابط بین اعضا و نهادهای حقوقی از شرایط مناسبی برخوردار باشند. از میان انواع قالب‌ها و تشکل‌های موجود در این زمینه نظیر شرکتهای تعاونی روستایی، شرکتهای تعاونی تولید، تعاونی آب‌بران، شرکتهای سهامی زراعی، شرکتهای سهامی خاص و شرکتهای سهامی عام و با توجه به وظایف کارکردی مورد انتظار از این تشکل با بهره‌گیری از نقطه‌نظرات اساتید و صاحب‌نظران فن در موضوع آب طی دو کارگاه مشورتی و بهره‌گیری از مدل (SWOT) نقاط ضعف و قوت، فرصتها و تهدیدات در خصوص هر یک از انواع تشکلهای استخراج گردید. به منظور تعیین الگو و ساختار مناسب برای توزیع و مصرف بهینه آب و نگهداری از شبکه‌ها، مأموریتی از طرف کمیته اجرایی بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی به معاونت ترویج و نظام بهره‌برداری (دفتر برنامه‌ریزی توسعه تشکلهای بخش کشاورزی) وزارت جهاد کشاورزی محول گردید و متعاقب آن دفتر توسعه تشکلهای اقدام به برپایی سومین کارگاه مشورتی تشکلهای آب‌بران کشاورزی با حضور اهل فن و صاحب‌نظران در موضوع آب نمود. مشارکت کنندگان در برپایی سومین کارگاه مشورتی به شرح ذیل بوده‌اند:

۱- دفتر حفاظت و بهره‌برداری از آب‌های زیرزمینی و دفتر نظام بهره‌برداری و حفاظت از آبهای سطحی وزارت نیرو؛

۲- دفتر برنامه‌ریزی توسعه تشکل‌های بخش کشاورزی و دفتر توسعه منابع آب کشاورزی و بهینه‌سازی مصرف وزارت جهاد کشاورزی؛

۳- دبیرخانه کمیته ستاد اجرای آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی؛
 • موضوعات عمده ذیل در این سه کارگاه مشورتی مورد بحث قرار گرفتند:

۱- بررسی مشکلات تشکل‌های آب‌بران موجود (قوانین، مقررات، مشارکت بهره‌برداران، حمایت‌های دولتی، مدیریت تشکلهای...):

۲- بررسی نحوه ایجاد تشکلهای بهره‌برداری از آب زیرزمینی و آبهای سطحی؛

۳- تبادل نظر در خصوص استفاده از انواع قالبهای حقوقی (انجمن صنفی، تعاونی و...).
 شرکت‌کنندگان در این کارگاه‌های مشورتی شامل مدیران ترویج و مشارکت مردمی و مدیران آب و خاک (سازمان جهاد کشاورزی)، مدیران کل امور آب استانها، معاونین حفاظت و بهره‌برداری (سازمان‌های آب منطقه‌ای)، مدیران امور مشترکین و حفاظت آبهای سطحی، مدیران امور آب شهرستان‌ها و امور مشترکین سازمان‌های آب منطقه‌ای، اعضای کمیته‌های استانی اجرای آیین‌نامه بهینه‌سازی مصرف آب کشاورزی و برخی از مدیران عامل شرکت‌های بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی در سطح کشور بوده‌اند. برای دستیابی به بهترین نوع تشکل به لحاظ قالب حقوقی مناسب در جهت تعامل با دستگاه‌های دولتی و نهادهای حقوقی، از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده گردید. یکی از کارآمدترین این فنون فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) و استفاده از نرم‌افزار (expert choice) می‌باشد. فن تحلیل

سلسله مراتبی براساس مقایسه‌های زوجی بنا نهاده شده و امکان بررسی برنامه‌های مختلف را به مدیران می‌دهد. مدل تصمیم‌گیری چند معیاره گروهی با روش AHP (سلسله مراتبی) برای انتخاب بهترین تشکل آب بران با ساخت یک مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره صورت گرفته است. نتایج بررسی‌های فوق نشان می‌دهد که تشکلهای صنفی آب بران با عنوان انجمن‌های صنفی آب بران، یکی از بهترین قالبها، برای شکل‌گیری و مشارکت همراه با مسئولیت‌پذیری در بهره‌برداری و نگهداری از تأسیسات منابع آب است.

شبکه آبیاری و زهکشی دشت قزوین و عملکرد مدیریت دولتی در بهره‌برداری و نگهداری از شبکه

برنامه عمران دشت قزوین مجموعه‌ای از طرح‌های توسعه آب و خاک است که در طول سه دهه گذشته در دشت قزوین تحت ساختار تشکیلاتی^۱ شکل گرفته و پس از آن به تدریج کامل‌تر گردیده است. با تصویب و اجرای آلترناتیو (F) شبکه، کانالهای اصلی (۹۴ کیلومتر) و کانالهای فرعی (۱۱۰۰ کیلومتر) از سال ۱۳۵۳ تا ۱۳۷۰ بتدریج تکمیل و مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند. سطح تأمین شبکه در سال‌های بهره‌برداری (قبل از آبگیری سد طالقان) بین ۱۴۰ تا ۲۰۰ میلیون مترمکعب بوده است و سطح اراضی خالص شبکه ۶۰۰۰۰ هکتار اراضی کلاس (I و II) می‌باشد که ۳۰۰۰۰ کشاورز را تحت پوشش قرار می‌دهد. نتیجه مدیریت دولتی در دهه‌های گذشته (قبل از اجرای طرح انتقال مدیریت خدمات آبیاری) به شرح زیر بوده است:

- ۱- فقدان برنامه جامع بهره‌برداری و نگهداری مطلوب از مجموعه طرح و تخریب زودهنگام آن؛
- ۲- خارج از سرویس قرار گرفتن تقریباً تمامی تأسیسات (....., C.H.O, Turn Out & Check) شامل چکهای کنترل سطح آب و دریاچه‌های آبگیر مزرعه و تخریب کامل کلیه سازه‌های فلزی کوچک و متوسط در سال‌های اولیه بهره‌برداری طرح؛
- ۳- عدم دستیابی به اهداف اولیه طرح بویژه در ارتقاء تدریجی راندمان و بهره‌وری و افت راندمان؛
- ۴- گشودن انبوهی از دریاچه‌های غیرمجاز و آبگیرهای غیراستاندارد در قطعات زراعی؛
- ۵- توفیق نیافتن در توزیع عادلانه آب و پیشگیری از اححاف به حق آب‌داران و خرده‌مالکین؛
- ۶- تغذیه مصنوعی ناقص و ناچیز محدوده طرح از طریق شبکه مدرن قزوین که علیرغم پیش‌بینی میانگین (۶۱ MCM) بطور متوسط در طول دوره بهره‌برداری برابر با (۱۵ MCM) اجرا شده است.

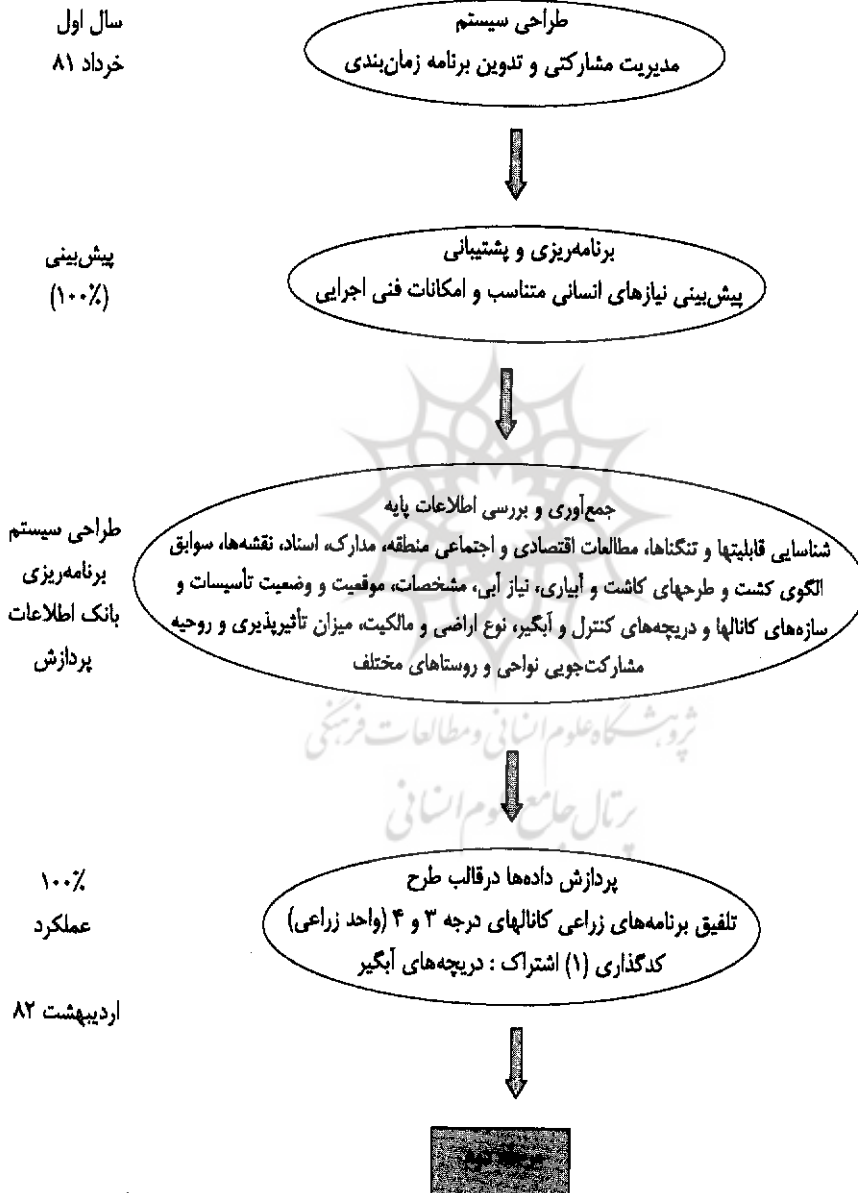
۷- گسترش بی سابقه حفر چاههای غیرمجاز و توسعه آبدهی چاههای مجوزدار؛
۸- بهره‌گیری بیش از ظرفیت و حدود مجاز سفره آبهای زیرزمینی و افت شدید آبخوان، در خواسته‌های متعدد کف‌شکنی و افزایش قدرت مجاز چاهها، زنگ خطر را به صدا در آورده است.

۹- افزایش نقاط پرخطر با گسترش مراکز سکونتگاهی و فقدان برنامه‌ریزی جامع ایمن‌سازی و سقوط روزافزون وسایط نقلیه و افراد، غرق سالیانه بیش از ۲۰ نفر؛ مشکلات و نارسایی‌های مشروحه فوق نتیجه طبیعی اعمال مدیریت دولتی و کیفیت پایین و غیراصولی و ناکارایی این نوع مدیریت بوده است. بهره‌برداری از تأسیسات و سازه‌های احداثی و توزیع آب کشاورزی با داشتن امکانات گسترده ساختمانی، کارگاهی، تعمیرگاهی، ادوات و ماشین‌آلاتی در کنار نیروی انسانی ماهر و نیمه‌ماهر و حمایت‌های مادی و معنوی حاکمیتی از امکانات در دسترس مدیریت دولتی شبکه بوده است که بعد از گذشت ۳۰ سال از بهره‌برداری از شبکه آبیاری زهکشی دشت قزوین ویرانه‌ای به جا مانده است. در طول سالهای بهره‌برداری از شبکه مدرن قزوین جهت دخالت دادن کشاورزان در مدیریت بهره‌برداری تلاش‌هایی صورت گرفته ولی در عمل پیشرفت شایان ذکری نداشته است. انتخاب نماینده برای برنامه‌های زراعی پراکنده، بکارگیری میرابه‌های محلی، تشویق زارعین به ایجاد تشکل و حتی ثبت تعاونی‌های آب‌بران در روستاهای تحت پوشش برخی کانالها، هیچ‌یک نتوانست نظام بهره‌برداری از شبکه آبیاری قزوین را دگرگون ساخته جایگزین مدیریت دولتی گردد.

طرح نظام نوین بهره‌برداری از شبکه قزوین و استقرار انجمن‌های صنفی آب‌بران (پایلوت قزوین)

با الزامات و ضرورت‌های جهانی و ملی و تأکیدات برنامه‌های توسعه کشور، تفکر تغییر نظام بهره‌برداری از شبکه قزوین در سال ۱۳۸۱ توسط مدیریت شرکت بهره‌برداری برای نخستین بار با اتکا بر نگرشی جدید بر مقوله مدیریت و اتخاذ رویکرد مشارکتی و اصلاحات ساختاری در مناسبات بخش‌های دولتی با کشاورزان منطقه ارائه گردید. ارائه برنامه جدید با چالش‌های فراوان و مخالفت‌های گسترده روبرو گردید. مبنی بر ایده‌آلی و غیرواقعی بودن طرح، عدم امکان دسترسی به نتایج کارهای فرهنگی و اجتماعی در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت و تنظیم و ارسال گزارشها و برگزاری جلسات متعدد در بخش دولتی در جهت متوقف و یا کند کردن آن برنامه‌های نهادسازی و ایجاد انجمن‌های صنفی آب‌بران در قالب ۱۵۸ واحد زراعی براساس برنامه‌ای مدون در طی مراحل ذیل در شبکه آبیاری و زهکشی دشت قزوین به انجام رسیده است.

مدل ۱- نهادسازی برای انتقال مدیریت آبیاری
طرح نظام نوین بهره‌برداری شبکه آبیاری دشت قزوین
مرحله اول داخلی

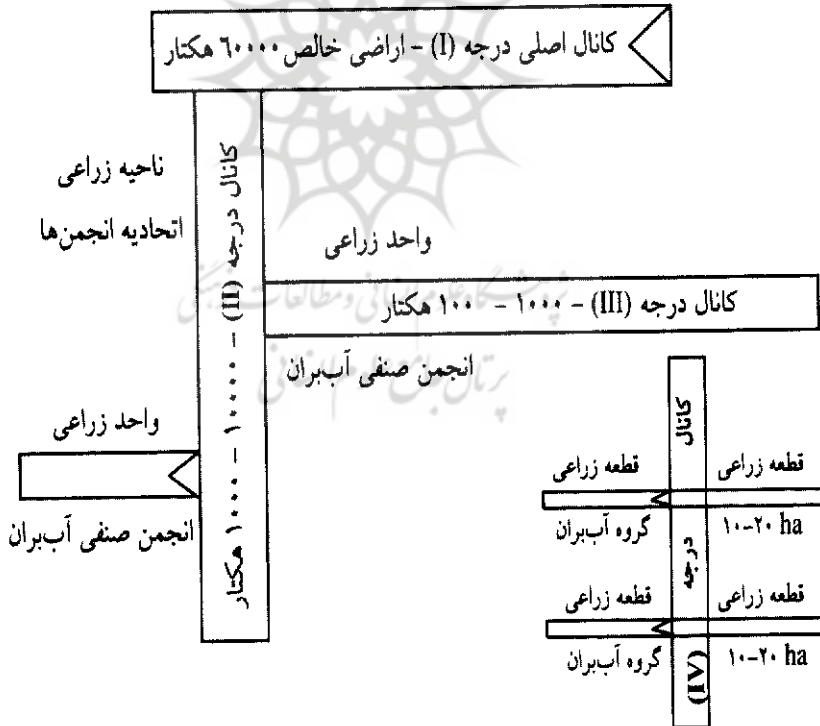

مراحل برنامه نهادسازی مدیریت محلی آب

- ۱- برنامه ریزی برای جلب مشارکت اصولی و همه جانبه آب بران در بهره برداری و نگهداری شبکه با هویت بخشی به تشکل های مردمی و انجمن های آبیاری؛
- ۲- ترتیب و اولویت گذاری مراحل عملیاتی و سازماندهی طرح:
 - الف) قطعات زراعی برای وسعت ارضی ۲۰-۱۰۰ هکتار
 - ب) گروه زراعی برای وسعت ارضی ۱۰۰-۲۰ هکتار
 - ج) واحد زراعی برای وسعت ارضی ۱۰۰-۱۰۰۰ هکتار
 - د) ناحیه زراعی برای وسعت ارضی ۱۰۰۰-۱۰۰۰۰ هکتار
 - ه) قطب کشاورزی قزوین ارضی تحت پوشش ۸۰۰۰۰ هکتار و ارضی خالص ۶۰۰۰۰ هکتار؛
- ۳- تحویل حجمی آب به نمایندگان کشاورزی در نهادهای زراعی.

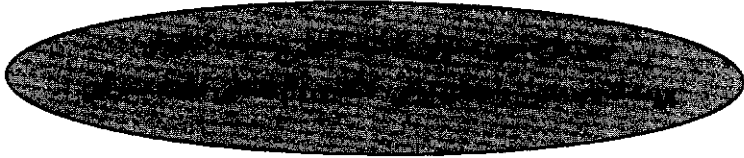
مدل ۲- تشکیلات قطب کشاورزی قزوین

کانون انجمن های صنفی آبیاری

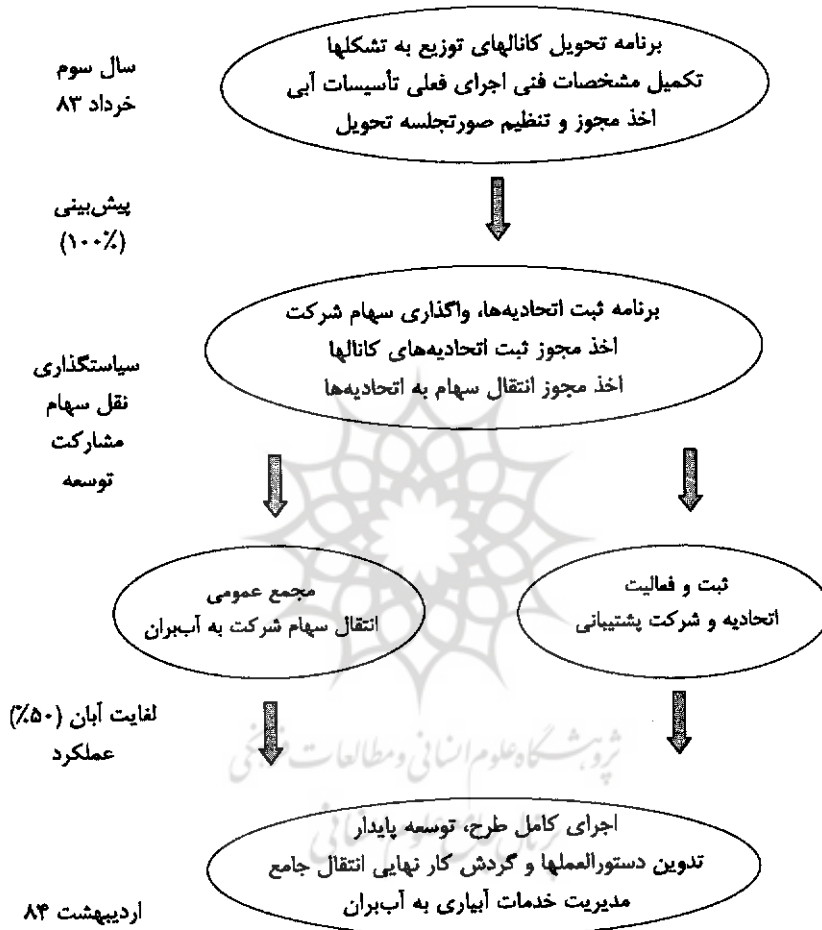

مدل ۳- طرح نظام نوین بهره‌برداری شبکه آبیاری دشت قزوین مرحله دوم حوزه منطقه‌ای

سال دوم
خرداد ۸۱

مدل ۴- طرح نظام نوین بهره‌برداری شبکه آبیاری دشت قزوین مرحله سوم حوزه ستادی

وظایف و تصدی‌های واگذار شده به آببران

- ۱- پذیرش و ثبت درخواست خرید آب کشاورزی از مشترکین شبکه؛
- ۲- تطبیق تقاضا با مفاد قرارداد تأمین آب و اعمال سهمیه‌بندی مطابق برنامه کاشت و آبیاری؛
- ۳- برنامه‌ریزی و هماهنگی فروش آب و وصول آب‌بهاء و نوبت‌بندی تحویل آب؛

- ۴- بهره‌برداری و اداره امور توزیع آب (حدود ۱۱۰۰ کیلومتر) کانال‌های درجه (۲، ۳، ۴) شبکه؛
 ۵- تحویل حجمی آب تخصیصی واحدهای زراعی به نمایندگان تشکلهای آب بران؛
 ۶- هدایت امور اجرایی و نظارت بر عملکرد تشکلهای و گروه‌ها (کانال‌های درجه ۳، ۴)؛
 ۷- بازدید و سرکشی مستمر تأسیسات و تنظیم و ارسال گزارش تخلفات شبکه؛
 ۸- پاسخگویی و رفع و رجوع مشکلات کشاورزان در محل دفاتر اتحادیه‌های آب بران؛

جدول ۱ - جایگزینی مناسبات و مراجعات ۳۰۰۰ کشاورز با ۱۰ مسئول اتحادیه

نظارت مردم	بوروکراسی اداری
توزیع عادلانه آب	مراجعات و مناسبات
نگهداری اصولی	تصدی‌گری دولتی
راندمان آبیاری	هزینه‌های تولید
افزایش بهره‌وری	تخریب کانالها

(منبع: یافته‌های حاصل از تحقیق)

جدول ۲ - طرح جامع انتقال خدمات آبیاری به آب بران دشت قزوین

سؤال	آیا طرح به نتیجه می‌رسد؟
برنامه	فقط یک فرصت
دیدگاه	سایر دستگاه‌های دولتی
پاسخ	الف - وضعیت موجود ب - واگذاری ۱۰۰٪ هرز منابع ← مشارکت ← توسعه پایدار بحران ←

(منبع: یافته‌های حاصل از تحقیق)

مشکلات موجود در مواجهه با ادامه روند استقرار تشکلهای آبران دشت قزوین:

- ۱- روشن نبودن جایگاه، اختیارات و حدود مسئولیت تشکل های آبران و ارتباط آنها با شرکت بهره برداری؛
- ۲- نبودن اراده قطعی در حمایت و همراهی با تشکل های آبران در دستگاههای ذیربط دولتی؛
- ۳- نبود حمایت مالی از تشکل های آبران و عدم برگشت بخشی از آب بها به تشکل آبران در جهت حمایت از آنها؛
- ۴- ابلاغ بخشنامه های جدید وزارت نیرو در راه اندازی شرکت های پیمانکاری به عنوان رقیب و جایگزین تشکل های آبران که در این صورت واگذاری مدیریت شبکه ها از دست دولت خارج نخواهد شد.

پیشنهادهایی در جهت ادامه روند استقرار تشکل های آبران دشت قزوین :

- ۱- تدوین قانونی تعریف هرم مدیریت شبکه های آبیاری زهکشی و مشخص کردن دقیق بخشهای مختلف دولتی و غیردولتی و روابط بین آنها برای رها شدن از بلا تکلیفی و جلوگیری از اعمال سلیقه های مدیران میانی در دستگاههای ذیربط؛
- ۲- در نظر گرفتن اعتبارات مناسب در جهت تعمیر تخریب های انجام شده در سالهای مدیریت دولتی؛
- ۳- توانمندسازی تشکل های آبران دشت قزوین با ارائه تخفیف های مناسب در آب بها؛
- ۴- انجام مطالعات آسیب شناسی در خصوص تشکل های آبران و پایش مستمر دستاوردها و مشکلات در دوره های برنامه های عمرانی کشور؛
- ۵- تسری نتایج حاصله پس از برطرف کردن نقاط ضعف احتمالی به سایر مناطق مستعد.

منابع

- ۱- اولین کارگاه مشورتی راهکارهای اجرایی مناسب برای تشکل‌های آب بران (زیرزمینی و سطحی) (۱۳۸۳). دفتر برنامه‌ریزی توسعه تشکل‌های بخش کشاورزی.
 - ۲- دومین کارگاه مشورتی راهکارهای اجرایی مناسب برای تشکل‌های آب بران (زیرزمینی و سطحی) (۱۳۸۳). دفتر برنامه‌ریزی توسعه تشکل‌های بخش کشاورزی.
 - ۳- سومین کارگاه مشورتی راهکارهای اجرایی مناسب برای تشکل‌های آب بران (زیرزمینی و سطحی) (۱۳۸۴). دفتر برنامه‌ریزی توسعه تشکل‌های بخش کشاورزی.
 - ۴- عبداللهی، م (۱۳۷۷). «نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی»، مطالعه تطبیقی، وزارت کشاورزی، معاونت ترویج.
 - ۵- رعنائی، ح (۱۳۸۱). «بررسی الگوهای ساختاری تشکلهای غیردولتی بخش کشاورزی»، وزارت کشاورزی، معاونت ترویج.
 - ۶- رهنمودهایی برای برنامه‌ریزی مراکز روستایی (۱۳۷۱). انتشارات مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.
 - ۷- قوانین و مقررات تعاونی (۱۳۷۶). جلد اول انتشارات وزارت تعاون.
 - ۸- قانون نظام صنفی کشور مصوب اسفندماه (۱۳۸۲). مجلس شورای اسلامی، انتشارات صدا.
 - ۹- مستندسازی نظام مدیریت نوین شبکه‌های آبیاری و زهکشی دشت قزوین (۱۳۸۳). «طرح انتقال مدیریت خدمات آبیاری»، شرکت بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری زهکشی دشت قزوین.
- 10- The Dublin Statement on Water and Sustainable Development Dublin, Ireland, January 31, (1992).
 - 11- United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) in Rio de Janeiro in June (1992) Agenda 21.
 - 12- World bank Guidebook on participatory Irrigation management.
 - 13- FAO, (1999). Irrigation in Asia in figures, Fao Water report No 18. Fao.
 - 14- Management Devolution and the Sustainability of Irrigation (1997).: result of Comperhensive versus Partial Strategies, Presented at the FAO/World Bank consultation on